

ben, minden lapján a nemes gondolatok egész sorával találkozunk, melyek hasznosan gazdagíthatják lelkük világát.

Ennek tudatában örömmel üdvözljük e helyen, a Magyar Paedagogiai Társaság nevében is, e monumentális jellegű könyvnek megjelenését, valamint szerzőnknek azt a szándékát is, hogy e kötet után folytatólagosan művelődéspolitikai és szorosabban neveléstudományi, majd iskolaszervezeti és magyar neveléstörténeti dolgozatainak összegyűjtését tervezi. Neveléstudományunk érdekében szívből kívánunk neki erőt s kitartást ezirányú terveinek akadálytalan megvalósításához.

Gyulai Agost.

Dr. vitéz Bessenyei Lajos (szerk.): A középiskolai tantárgyak módszeres tanítása
Debrecen. Év nélkül. (1942) 8-r. XX. és 233 l.

Értekes és érdekes anyagot állított össze ebben a kötetben dr. vitéz Bessenyei Lajos. A kötet egyes cikkeinek íróit jól ismerte mint hosszú időn keresztül az iskolai felügyelet és igazgatás magasrangú és széles körökbe betekintést nyert előljárója. Javaslatára a szerkesztő bizottság a Protestáns Tanügyi Szemle hasábjain kidolgoztatta és hat év alatt közölte valamennyi középiskolai szaktárgy módszeres tanítását. Bessenyei Lajos most könyvalakban is megjelentette ezeket a cikkeket és értekezéseket, mert a középiskolai köznevelés gazdagodását érezte bennük.

Két kifogástól tart. Az egyik, hogy a tanulmányok rövidek és alapelveket adnak csupán, tehát általánosságban mozognak. A másik, hogy minden tárgy módszerét más-más szerző írta meg. Felfogásunk szerint egymagában egyik körülmény sem komoly ok kifogások emelésére, ha egyébként a munkák megállják helyüket. A nagyon általános elvek abban a veszélyben foroghatnak ugyan, hogy nem nyújtanak mást és többet, mint a hivatalosan kiadott útmutatások, s akkor feleslegesek, vagy vitába szállnak velük, akkor meg gyakorlatban csak bizonyos mértékben valószínűsíthetők meg, s inkább a jövőre szóló előkészítő, tisztázó munkálatul szolgálnak. Minél több fő munkájával van dolgunk, a módszeres lehetőségek, eltérések, színeződések annál szerteágazóbbaknak ígérkeznek, s nem baj, ha nincs bennük erőszakolt egység, mert minden szaktárgy természete, s így tanításának módja is természetesen más. Az egység nem a módszerekben, hanem a nevelés célkitűzésében: és keresztülvitelében nélkülözhetetlen és elengedhetetlen.

Ezekben az értekezésekben, cikkeken nincs is valamennyiüket egybefonó egység, de ez semmit sem von le értékükből. A gyűjtemény jó keresztmetszetet ad protestáns középiskolai tanárságunk módszertani érdeklődéséről, elmélyedéséről, tájékozottságáról és kívánalmairól. A katolikus tankerületi főigazgatóság kiadványaiban és a katolikus középiskolai tanárság közlönyében, a Magyar Középiskoláiban megjelent cikkekkal és tanulmányokkal együtt két szabadabb terület természetében szemlélhetjük a módszertani terjedést. Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Közlönyének cikkeit, tanulmányait is figyelembe véve pedig az egyetemes magyar középiskolai tanári módszeres érdeklődés, tájékozottság és színvonal áll előttünk, amint szerté, a nevelés és oktatás széles munkamezején alakul, hat és terem.

S ez a látvány meghatározó és örvendetes. Az előttünk levő gyűjtemény ítem ütközik ki az együttesből, vonásai egyetemesek. Mutatják először is, hogy a módszer fontosságának elismerése nem vitás többé. Idősebb és ifjabb tanári nemzedékünk cikkei állanak egymás mellett a jobbért, helye-

sebbért való küzdelemben. Kiderül, hogy a magyar középiskolai tanárság a módszeres kérdések világszerte megjelenő irodalmát figyelemmel kíséri, eredményeit ismeri, számontartja, sőt megrostálja. Hűvösebb, lízianabb, mértéktartóbb, mint egyes más nemzetek módszertani írói. Egyetlen szélsőséges hang, nyugtalanítóan egyénieskedő kísérlet, vagy túlzó elragadtatottság, módszeres bódulat sem zavar meg bennünket. A Bevezetés után következő rész az utóbbi tizenöt év pedagógiai vonatkozású cikkeit állítja egybe a Protestáns Tanügyi Szemléből, s a cikkek címei mutatják az érdeklődés hatósugarát és sokoldalúságát. Általános vonás az is, hogy a módszerben mindenütt igyekeznek megtalálni, felhasználni a nevelő értékeket, amint ez az újabb és helyesebb iskolai életnek követelménye is. Örömmel látjuk a nemzetismereti tárgyak módszerének lelkes, gazdagodó, leleményes gyarapodását, amint főképpen a nemzeti irodalom, történelem, földrajz és ének tanításáról szóló cikkekben észlelhető. Nem teljesen általános ugyan, de gyakran előbukkan a »szaki« fájdalom, önérzet, néha (filozófia) intő prófécia, és méltatlankodás (rajz) is, s mindez végeredményben tanári lelkiületre és a tárgy rajongó szeretetére is vall.

Minden tárgy módszerének logikai sajátosságai mellett hol gazdagabban, hol vékonyabb érben, de feltűnnek a cikkekben a sokat haladt lélektudományból az illető tárgy módszerében értékesíthető lélektani vonatkozások. Ezek hiánya miatt szenvedett legtöbbször régebben az oktatás is, méginkább a nevelés. A logikai hiány azonnal zátonyra viszi az oktatást, s ezért hamar észrevehető, a lélektani hiányosság nem mindig észlelhető tüstént, de fájdalmasabb a logikainál, kára később kevésbé hozható helyre és maradandóbb. A lélektudomány tanulságaival a módszer emberibbé, nevelőbb értékűvé vált, s a cikkek tanuskodnak róla, hogy ez a felismerés általános.

Egészen külön áll sajátos kérdéseivel a vallásos nevelés módszeréről szóló cikk (*A mai valláspedagógia főbb meglátásai.*). Tanulságos, érdekes, de nyilvánvalóan még nem tisztázott, s nem is egykönnyen tisztázható kérdések merednek itt a módszer kialakulása elé, mert vallások, sőt felekezetek szerint bizonyára más és más az út, s nyilván mindenik csak magának teremthet alkalmas módszert, mégha a többinek tanulságaiból és tanulságára is.

Az összegyűjtött cikkekből keletkezett könyv valóban gazdagodást jelent a középiskolai köznevelésben. Nevelésünk történetének is érdekes adaléka lesz, de még bizonyára sokáig az életben ható erőt is jelent és sok jó szolgálatot fog tenni. A szerkesztő és a cikkek írói érdemes és dicséretre méltó munkát végeztek.

vitéz Szönyi Sándor.

Schütz Antal: Életem. Budapest, 1942. Szent István Társulat. 8-r., 294 l.

Köztsziteletben álló tudós önéletrajza akkor is különös érdeklődésre tarthatna számot pedagógiai szempontból is, ha nem pedagógus tekintene benne vissza arra, hogyan nevelte önmagát, majd később hogyan nevelt másokat, mint középiskolai és egyetemi tanár, mindkét minőségben lelki atyja is a reá bizottaknak. Ha nem élne eléggé a köztudatban, önéletrajza is tanúsíthatná, hogy középponti problémája — a középiskolai tanulóévekről vagy saját későbbi működéséről szólva egyaránt — hogyan lehetne jobban, eredményesebben az egész ember nevelését szolgálni. Egyáltalán nem